

تجدید قوای ایران

حمزه نوذری

جامعه‌شناس و استاد دانشگاه

همه مردم، ایران قدرتمند می خواهند. بعد از دفاع در مقابل حمله و هجوم خارجی ایران نیاز به تجدید قوا دارد. نیاز به این دارد که نیرومندتر از قبل باشد. اما برای ساختن ایران قوی‌تر به چه چیزهایی نیاز است؟ نخست باید از کجا آغاز کرد؟
مراحلی که برای تجدید قوا نیاز است، کدام‌اند؟ آیا اول باید ارتش و نیروهای دفاعی را قوی‌تر کرد. باید تقدم را به تولید، خرید تجهیزات دفاعی به‌روز و آموزش مدرن نیروهای نظامی داد یا باید اقتصاد مقدم باشد؟ یک دیدگاه این است که هیچ چیز به جز نیروهای مسلح نیرومند نمی‌تواند ایران را به کشوری مبدل کند که در منطقه و دیگر نقاط جهان خواهان اتحاد و همراهی با آن باشند، زیرا کسی خواهان اتحاد با کشوری به لحاظ نظامی ضعیف نیست. پس در این دیدگاه، اول ارتش، بعد اقتصاد رفاهی. دیدگاه دیگری وجود دارد که ایران نیرومند را با داشتن اقتصاد بسامان یا رشد اقتصادی بالا و دارای ثبات ممکن می‌داند، ضمن اینکه منکر داشتن توان نظامی بالا نیست، اما اولویت را به سیاست داخلی و اقتصاد می‌دهد. براساس این دیدگاه، با داشتن اقتصاد قوی که رفاه داخلی را تا حدی ممکن کرده است، می‌توان سیاست خارجی مستحکمی داشت که بیشتر کشورها خواهان برقراری تجارت و ارتباط می‌شوند. برخی متفکران قدرت و نیرو را در بازندیشی سیاست خارجی می‌دانند؛ سیاست خارجی مبتنی بر تنش‌زدایی بیشتر در عمل، براساس این رویکرد، درگیری مدام با کشورهای قدرتمند غربی در راستای منافع ملی نیست و باید تغییر کند. اما دیدگاه چهارمی وجود دارد که قدرت و نیرو را نخست در همبستگی اجتماعی جست‌وجو می‌کند، بنابراین گام نخست برای تجدید قوای ایران را اصلاحات اجتماعی و بازسازی اعتماد و همبستگی اجتماعی می‌داند. می‌توان این دیدگاه را دموکراسی‌خواهی و جمهوری‌طلبی نامید. این دیدگاه که بیش از همه در میان جامعه‌شناسان رواج دارد، بر این اساس مبتنی است که قدرت سیاسی را تابع قدرت اجتماعی کند و از قدرت سیاسی مسئولیت، پاسخ‌گویی و شفافیت بخواهد. براساس این دیدگاه، نیرو و قدرت حقیقی در تعهد بیشتر حاکمیت سیاسی به پاسخ‌گویی و درپیش‌گرفتن عقلانیت سیاسی و پرهیز از طرد و به‌حاشیه‌راندن گروه‌های مختلف است. در چنین حالتی است که می‌توان سیاست خارجی قوی مبتنی بر خواست و اراده اجتماعی بناکرد.
برخی هم معتقدند که سیاست اجتماعی و فرهنگی مشکلی ندارد، بلکه مسئله در اقتصاد است. رویکرد اقتصادگرایی که براساس این بنا نهاده شده که اول اقتصاد، بعدا ارتش، جامعه و سیاست خارجی یک نظریه واحد نیست. برخی اقتصادگرایان برای داشتن سامان اقتصادی قوی دولت را دارای اهمیت کمی می‌دانند و برخی پای دولت را بیشتر به میان می‌کشند. برخی طالب دولت رفاه هستند که ایران قوی را از مسیر آن دنبال می‌کند و برخی مطالبه‌گر بازار آزاد خودتنظیم‌گر، طالبان بازار آزاد چندان دل‌مشغول نوع سیاست و همبستگی اجتماعی نیستند. براساس دیدگاه آنها می‌توان اقتصاد لیبرال داشت، با یک حکومت غیرمؤکرات. رویکرد دیگری وجود دارد که معتقد است اقتصاد و سیاست داخلی قدرتمند بدون ارتش نیرومند به‌ویژه در خاورمیانه ممکن نیست. امروزه همه کشورها به سمت تقویت هرچه بیشتر نیروهای نظامی پیش می‌روند، حتی کشورهایی که چندان دل‌مشغول آن نبوده‌اند؛ به‌عنوان مثال، کشورهای کوچک اروپایی هم در تلاش هستند سهم بیشتری از تولید ناخالص داخلی را برای ساختن ارتش قوی به کار گیرند. آلمان و ژاپن آشکارا سیاست احیای قدرت نظامی را در پیش گرفته‌اند و دیگر نمی‌خواهند متکی به قدرت نظامی آمریکا برای دفاع از خود باشند. برای تقویت نظامی باید کاری کرد که نیروهای مسلح دل‌مشغول بنگاهداری نباشند و تمام تمرکز خود را بر جدیدترین تکنولوژی‌های دفاعی و نظامی بگذارند. کشور ایران بعد از تهاجم و حمله اخیر در مشغول حساسی است که بیش از هر زمان دیگری نیاز به بحث و گفت‌وگو و تدوین برنامه عمل برای ساختن ایران قوی‌تر و نیرومندتر از گذشته احساس می‌شود. اما از کجا باید آغاز کرد؟ چیزی که در ابتدا باید روشن شود، این است که قوی و نیرومند بودن با یوروکراسی پیچیده و بزرگ یکی نیست. در همین مدت تهاجم به ایران شاهد بودیم که در میدان آزادی گروه‌های موسیقی بدون بوروکراسی عریض و طویل برای ایران قدرتمند نواختند. آیا نباید میدان آزادی را به عرصه همبستگی و انسجام ملی از رهگذر هنر و موسیقی تبدیل کرد؟ همه را باید دعوت کرد به اندیشیدن، بحث و گفت‌وگو و ارائه برنامه عمل برای تجدید قوا با هدف ساختن ایران نیرومندتر، همین امروز شروع کنید.

دوشنبه ۹ تیر ۱۴۰۴
۴ محرم ۱۴۴۷
۳۰ ژوئن ۲۰۲۵
سال بیست‌ویکم
شماره ۵۱۴۵
۳۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

روزنامه

در «شرق» امروز می‌خوانید: تخت‌روانچی: هیچ قرار ملاقاتی با آمریکایی‌ها نداریم • بوستان‌های تهران پناهگاه موقت می‌شوند • پزشکیان و اعتماد به عقلانیت ایرانی

گفت‌وگوی «شرق» با علیرضا مجیدی درباره نظم نوین منطقه‌ای پس از جنگ اخیر ایران و اسرائیل

خاورمیانه در پیچ تاریخی

گزارش‌نمبریک‌را

در صفحه ۵ بخوانید

درخواست عراقچی از دبیر کل و رئیس شورای امنیت سازمان ملل:

پرداخت غرامت و جبران خسارات به رسمیت شناخته شود

«شرق» از موج جدید فشارهای سیاسی و دیپلماتیک غرب برای تحمیل مذاکرات به تهران گزارش می‌دهد

دعوت به مذاکره اما انگشت روی ماشه

این گزارش رادر صفحات ۳ و ۴ بخوانید

یادداشت

ضرورت تأکید بر نقش دانشگاه‌ها در تجربه‌آموزی و ارائه راهکار در راستای حل مشکلات

زهرا کریمی

عضوبازنشسته هیئت علمی دانشگاه مازندران

نقش دانشگاه‌ها در چنین شرایطی چیست؟ آیا دانشگاه‌های خاموش و خفته، با خیلی از استادان وحشت‌زده و نگران امنیت شغلی، قادر به ارائه راهکارهای خلاق برای رفع ابرچالش‌های موجود و تسریع و تسهیل حل مشکلات هستند؟ سال‌ها است که رشته‌های علوم انسانی، به‌مثابه رشته‌هایی نامطلوب و نامناسب زیر ضربه قرار گرفته‌اند؛ درحالی که علوم انسانی مهم‌ترین عرصه شناخت ضعف‌ها و قوت‌های نظام حکمرانی و به تبع آن مطرح‌کننده شیوه‌های بدیع برای رفع تنگناها هستند. علوم سیاسی، علوم اجتماعی، اقتصاد، مدیریت، روان‌شناسی، تاریخ و... بخش‌های علمی مختلفی هستند که از زاویه‌های متفاوت به نیازهای جامعه می‌پردازند و هریک برای بخشی از معضلات چاره‌اندیشی می‌کنند. هیچ جامعه زنده‌ای از علوم

یادداشت

راه‌حل گذرپایدار از مناقشه اخیر

احسان هوشمند

پس از مقاومت نیروهای مسلح در برابر تجاوز نظامی ۱۲روزه اسرائیل به کشورمان، با وساطت قطر و بدون امضای آتش‌بس یا قرار ترک دائمی محاصره، درگیری‌های نظامی فروکش کرد. حملات نظامی اسرائیل به ایران با هزینه‌های انسانی و اقتصادی همراه بود، بسیاری از فرماندهای ارشد نظامی کشور و شمار قابل توجهی از پژوهشگران و محققان و دانشمندان حوزه اتمی ترور شدند و شماری از مراکز نظامی و غیرنظامی ایران نیز آماج حملات ارتش اسرائیل قرار گرفتند. تعداد زیادی از شهروندان غیرنظامی نیز قربانی تجاوز اسرائیل شدند؛ اما این حملات موجب نشد اسرائیل بتواند به اهداف اعلامی درباره تغییر نظام سیاسی، نابودی تأسیسات اتمی و تخریب توان موشکی ایران دست یابد. اسرائیل نیز در این جنگ ۱۲روزه متحمل ضربات اساسی شد و شلیک موشک‌ها خسارات قابل توجهی به بار آورد. هرچند اطلاعات دقیقی از میزان این خسارات در دسترس نیست، اما شواهد موجود نشان می‌دهد که خسارات اقتصادی و نظامی وارده‌شده به اسرائیل بیش از آن چیزی است که در رسانه‌ها آمده و با توازن‌ی که میان نیروهای نظامی دو طرف ایجاد شد، اسرائیل مجبور به پذیرش پایان حملات به ایران و آتش‌بسی غیررسمی شد. این نکته نیز حائز اهمیت است که اسرائیل همراه با آمریکا و کمک‌های فراوان این کشور وارد درگیری نظامی با ایران شد و در ادامه آمریکا نیز در کنار اسرائیل به تأسیسات هسته‌ای ایران حمله کرد. تجربه سال‌های اخیر نشان می‌دهد که اسرائیل ممکن است دوباره اقدامات تهاجمی خود را آغاز کند. برای مواجهه با این شرایط خطر، کشور نیازمند بهره‌گیری از خرد جمعی و گذر خردمندانه و عقلانی از شرایط حساس و شکننده موجود است. به عبارت دیگر ضمن آمادگی نیروهای مسلح کشور برای دفاع از کیان کشور و مقابله با هر تجاوز احتمالی ضروری است تا تمام توان دیپلماتیک کشور برای یافتن راه‌حل عبور خردمندانه از این شرایط بسیار حساس بسیج شود. ایک که از نظر نظامی اسرائیل نتوانسته به تمام اهداف خود دست یابد و به ناچار با آتش‌بس غیررسمی موافقت کرده است، به معنای پایان مناقشه نیست و حتی ممکن است درگیری‌های نظامی دوباره آغاز شود. اما هم‌زمان فروکش‌کردن درگیری‌های نظامی، این واقعیت را برجسته می‌کند که پس از جنگ ۱۲روزه، فضا برای بهره‌گیری از ظرفیت‌های دیپلماتیک مهیا شده است. اما تا گذشت چند روز از اعلام اتمام درگیری‌های نظامی شواهد روشنی از گسترش فعالیت‌های دیپلماتیک برای گذر از این شرایط به چشم نمی‌خورد. به عبارت دیگر ممکن است که در این روزها فعالیت‌های دیپلماتیک به صورت پنهانی و پشت پرده در جریان باشد اما برای آگاهی افکار عمومی و در

در گفت‌وگو با محسن پاک‌آیین بررسی شد:

مقاومت ایران در جنگ ۱۲روزه؛ بازدارندگی، اتحاد ملی و ناکامی دشمن

برگزیده‌ها

گزارشی درباره صاحبان کسب‌وکارهای کوچک که با جنگ و تداوم اختلال در اینترنت آسیب‌های بزرگ دیده‌اند

مشاغل گرفتار زیر دکمه قطع اینترنت

۴

گفت‌وگوی «شرق» با خسارت‌دیده‌های جنگ: آنهایی که خانه‌ها و محل معیشتشان را از دست داده‌اند

آوارگی در چند دقیقه

۱۰

روایتی از خط مقدم وداع؛ تجربه تطهیرکنندگان بهشت زهرا از روزهای تلخ جنگ

این روزها شبیه هیچ روزی نبود

۶

نقشه‌هایی که می‌سازند، نه فقط ویران

فناوری‌های نقشه‌برداری دیجیتال در جنگ و بازسازی

۷

نگاه

رفاقت، سکوت و یک قاب روشن از مازیار میری

یادداشتی از علیرضا کنارلو

۱۱

یک قاب تجربه

در ستایش قامت برافراشته ملت ایران

جلیل سارکارنژاد

شکوه تاریخ هر کشور را باید در فرازهای درخشانی جست‌وجو کرد که مردم آن سرزمین در آفرینش حساسه‌های ماندگار نقش ممتاز، هوشمندانه و فداکارانه ایفا کرده و به ثبت رسانده‌اند. شکست و پیروزی ملت‌ها در نبردهای مهم، سرنوشت آنان را رقم می‌زند و جایگاه و منزلت آنها را برای آیندگان ترسیم می‌کند. تاریخ پر فراز و فرود ایران کهن نیز از این قاعده مستثنا نیست؛ جای‌جای سرزمین و جغرافیای سیاسی و فرهنگی ایران خاکباز رویدادهای تلخ و شیرین و ناکامی‌ها و کامیابی‌های فراوانی است که امروز فراوری نسل حاضر قرار دارد تا با ثورق خاطرات تاریخی سرزمین مادری خود، قله‌های افتخارآمیز را برگزیند و از آن سکویی بسازد برای آینده‌ای بهتر و تجدید افتخارات بیشتر و البته مهم‌تر از آن نگاهبانی و پاسداری از میهنی که زمینه رویش یکی از چهار تمدن بزرگ جهان و شاید برترین آنها باشد. مطالعات تاریخی درباره سرگذشت ایران نشان‌دهنده آن است که هرگاه مردم ما در قالب یک ملت متحد و باهوش قد برافراشته و تجلی یافته‌اند، وحدت سرزمینی نیز حفظ و حراست شده است و آن‌گاه که شاهد واگرایی اقوام و گروه‌های گوناگون و گسست ملی بوده‌ایم، بخشی به ثبت رسانده وطن را به بیگانه سپرده‌ایم. جنگ‌های دوران پادشاهی قاجار نمونه بارز این رویداد تلخ است. دراین‌میان البته نقش مهم رهبران کشور در پیوند با ملت‌ها یا دوری از آنان زمینه‌ساز حوادث ناگوار یا خوشایندی شده و خاطرات مستندی را در صفحات تاریخ به ثبت رسانده است. در نزدیک‌ترین واقعه و در شرایطی که تجاوز ۱۲روزه رژیم صهیونیستی علیه سرزمین مادری ما، ایران بزرگ، با آتش‌بس موقت به پایان رسیده و غبار جنگ فرونشسته، ضروری است که گذری کوتاه بر علل و عوامل توقف جنگ داشته باشیم و برخی از تهدیدها و فرصت‌های پیش‌رو و پست‌اتش‌بس را مرور کنیم.

۳۵

ادامه‌در صفحه ۴